

Ime in priimek:	
Razred/Letnik:	

Standardizirani kompetenčno usmerjeni pisni
zrelostni izpit/zrelostni in diplomski izpit

6. maj 2019

Slovenščina

Spoštovana kandidatka! Spoštovani kandidat!

Pri tej klavzuri imate na izbiro tri tematske sklope s po dvema nalogama. Izberite enega od treh tematskih sklopov in obdelajte obe nalogi izbrane teme.

Tematski sklopi	Naloge
1. Literatura – umetnost – kultura	Janez Menart: <i>Ljubi kruhek</i> France Merkač: <i>Delavska</i> interpretacija besedila (405 do 495 besed) 2 prilogi (pesmi)
	Kruh in knjiga komentar (315 do 385 besed) 1 priloga (intervju)
2. EU in mladi	Mladi in Evropska unija razprava (450 do 550 besed) 2 prilogi (besedili na spletu)
	Izkušnje mlade Evropejke povzetek (270 do 330 besed) 1 priloga (intervju)
3. Družba in generacije	Človek kot družabno socialno bitje mnenjski govor (450 do 550 besed) 1 priloga (besedilo na spletu)
	Odnos med generacijami povzetek (270 do 330 besed) 1 priloga (besedilo na spletu)

Na razpolago imate 300 minut delovnega časa.

Prepuščeno vam je, katero delno nalogo tematskega sklopa obdelate kot prvo.

Pišite z modrim ali črnim pisalom, ki se ga ne more radirati/brisati.

Uporabljajte izključno liste, ki smo vam jih dali na razpolago. Za oceno upoštevamo vse, kar napišete na liste in česar niste prečrtali. Prečrtajte zaznamke na listih.

Na vsak list napišite svoje ime in tekočo številko strani. Navedite številko izbranega tematskega sklopa in naslov naloge, ki jo obdelate.

Če delate z računalnikom, uredite najprej čelno vrstico in tam vpišite svoje ime in številko strani. Kot pripomočki so dovoljeni tiskani in – v primeru, da delate z računalnikom – elektronski slovarji. Uporaba (tiskanih in spletnih) enciklopedij ali elektronskih informacijskih virov ni dovoljena.

Oddati je treba zvezek z nalogami in vse liste, ki ste jih uporabili.

Vaše delo se ocenjuje po teh kriterijih:

- vsebina
- struktura besedila
- slog in izraz
- normativna jezikovna pravilnost

Mnogo uspeha!

Tema 1: Literatura – umetnost – kultura

Naloga 1

Janez Menart: *Ljubi kruhek*

France Merkač: *Delavska*

Napišite interpretacijo besedila.

Preberite priloženi pesmi *Ljubi kruhek* (1960) Janeza Menarta (priloga 1) in *Delavska* (1979) Franceta Merkača (priloga 2).

Napišite **interpretacijo besedila** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Določite temo pesmi.
- Analizirajte pesmi glede na obliko in jezik.
- Primerjalno interpretirajte besedili glede na vsebino oz. izpoved.

Besedilo naj obsega 405 do 495 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Naloga 1 / Priloga 1

Janez Menart: *Ljubi kruhek* (1960)

Ko še pleničke sem zlatil,
lepó pri mamici sem pil
in nisem se prav nič boril
za ljubi kruhek. 4

Ko drsal šolske sem klopi,
spoznal sem: mnogo je ljudi
in vsak peha se in poti
za ljubi kruhek. 8

Ko trezno sem v življenje zrl,
sem vse bolj redko z njim se sprl
in marsikaj molče požrl
za ljubi kruhek. 12

Ko sem polagoma starel,
za dom in ženo sem skrbel
in mnogo lumparij počel
za ljubi kruhek. 16

Ko se mi je že zgrbil stas¹,
mi trebuh visel je čez pas
kot jasen in vablјiv oglas
za ljubi kruhek. 20

Na grob je vklesal kamnosék:
Ta, ki tu gnije, ni bil pek,
a glej, preživel je svoj vek
za ljubi kruhek. 24

Vir: Janez Menart, *Ljubi kruhek*. V: Janez Menart, *Časopisni stihi*, Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1960, str. 75.

Razlaga besed:

¹ stas: postava, rast

INFORMACIJE:

Janez Menart (Maribor, 1929–Ljubljana, 2004): pesnik in prevajalec.

Naloga 1 / Priloga 2

France Merkač: *Delavska* (1979)

s trebuhom
za kruhom
na vlak
v celovec
beljak 5

kmetič na polju se smeje
v domačem kotičku se greje
a samo na sliki
obešeni
na klin
v zapuščeni stanovanjski sobi 11

s trebuhom
za kruhom
na vlak
v celovec
beljak 16

babica var'je ta mihnega
ta mihno pa dedej
zvečer zagvišno se vrneta
mamica in
atej morda 21

s trebuhom
za kruhom
na vlak
v celovec
beljak 26

beseda se izbesediči in postane wort
napredek se izkrotoviči v abort¹ 28

s trebuhom
za kruhom
na vlak
v celovec
beljak 33

Vir: France Merkač, *Delavska*. V: *mladje 33/1979, Literatura in kritika*, str. 72–73.

Razlaga besed:

¹ abort = tukaj v pomenu: odplaka

Informacije najdete na naslednji strani.

INFORMACIJE:

Franc (France) Merkač (rojen: Šmihel nad Pliberkom, 1954): pesnik, publicist, prevajalec, likovni umetnik in založnik.

Tema 1: Literatura – umetnost – kultura

Naloga 2

Kruh in knjiga

Napišite komentar.

Situacija: Na spletu ste prebrali pogovor z avtorjem Jernejem Dirnbekom, ki je izdal svoj prvi roman z naslovom *Pevci pozabljenih pesmi*. Njegove besede, ki primerjajo knjigo s kruhom, so vas spodbudile, da napišete komentar z naslovom *Kruh in knjiga* za kulturno prilogo dnevnika *Delo*.

Preberite intervju z Jernejem Dirnbekom »*Kot kruh pred lakoto, tako nas knjiga varuje pred nevednostjo*«, objavljen 1. julija 2016 na spletni strani Radiotelevizije Slovenija (priloga 1).

Napišite **komentar** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Nakažite povezavo med osnovno nalogo kruha in knjige, pri tem izhajajte iz priloženega besedila.
- Analizirajte, kakšen pomen imata kruh in knjiga v današnjem času.
- Ocenite, ali nas danes knjiga dejansko še varuje pred nevednostjo.

Besedilo naj obsega 315 do 385 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

»Kot kruh pred lakoto, tako nas knjiga varuje pred nevednostjo«

Intervju z Jernejem Dirnbekom

Samo vprašanje časa je bilo, kdaj bo svoj knjižni prvenec spisal (in objavil) eden izmed dveh pevcev skupine Mi2, Jernej Dirnbek.

Tadej Čater

Besedila, pod katera se podpisuje, so namreč bolj pripovedna kot lirski, bolj ilustrativna kot asociativna in kot taka so vselej pripovedovala svojo zgodbo. Ali kot sam pravi, »človek pač raste, se stara, začenjajo ga zanimati stvari, o katerih nekoč ni niti razmišljal. Gotovo pa uspeh, ki si ga deležen na enem področju ustvarjanja, pripomore k temu, da se počutiš dovolj samozavestno, da poskusiš še kje.« In je poskusil in pri založbi Miš izdal roman z naslovom *Pevci pozabljenih pesmi*, v katerem je ohranil vso svojo ostrino pikro hudomušnega in hkrati sladko-grenkega sloga, ki ga krasi vse tam od njegovih prvih besedil pred dvajsetimi leti. [...]

Torej, gospod pisatelj, kakšna je vloga pisatelja v tem našem okolju?

Jernej Dirnbek: Sicer pa bom jaz glede na najino dolgoletno poznanstvo ostal kar pri tikanju. Zares pa takole – napisati knjigo

vendarle je neki projekt, ki te okupira za kar lepo časovno obdobje. Po drugi strani pa se danes izda ogromno knjig, boljših in slabših, in samo dejstvo, da si eden izmed knjigopiscev, še ne pomeni, da si zaradi tega nekaj ali nekdo. Če kdo ceni pisateljstvo, ga ceni prvenstveno zaradi tistih avtorjev, ki so napisali kaj res dobrega.

Mislím zelo resno; zakaj pravimo, da mora vsak moški zasaditi drevo, dobiti sina in napisati knjigo?

To so, če sem prav slišal, rekli Kitajci. Kaj jih je gnalo, težko sodim, gotovo pa se zaradi knjige sam ne počutim nič bolj moški. Nasprotno, prek nje človek hote ali nehote razkrije tudi kakšno svojo bolj čustveno plat, kar pa naj ne bi bila odlika klenih moških.

S knjigami smo Slovenci tesno povezani. Učili so me, pa ne samo mene, da se knjige ne mečejo stran. Kot tudi ne kruh. Pa se mi zdi, da imata knjiga in kruh bolj malo skupnega?

Kot nekdo podobne generacije se lahko s tabo in spoštovanjem obeh dobrin samo strinjam. Obe – ma je skupen simbolni pomen, zavedanje, da nas kruh varuje pred lakoto, tako kot nas knjiga pred nevednostjo.

Zakaj torej ta dvoličnost; na eni strani malikovanje knjige, na drugi pa njeno poniževanje?

Pa saj je podobno z vsemi drugimi rečmi na svetu, ali ne? Če boš na ulici srečal par, ki si je močno v laseh, ti bo takoj jasno, da gre za dva, ki sta si blizu, ki sta v zvezi. Da se lahko z nekom zares spreš, ga moraš imeti resnično rad. Po drugi strani pa sam potiskan papir še ne pomeni knjige v velikem pomenu te besede. Je določena razlika med Dostojevskim in avtobiografskim romanom udeleženske resničnostnega tekmovanja, zato je tudi odnos do njiju upravičeno različen.

[...] ■

Tema 2: EU in mladi

Naloga 1

Mladi in Evropska unija

Napišite razpravo.

Preberite besedilo *Na kratko o EU*, ki je bilo objavljeno na uradni spletni strani Evropske unije (priloga 1), in besedilo *Anketa: Mladi o EU, brexitu in prihodnosti*, ki je bilo 22. decembra 2016 objavljeno na spletni strani dnevnika *Delo* (priloga 2).

Napišite **razpravo** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Povzemite glavne informacije uradnega besedila in odgovorov mladih.
- Ocenite navedene cilje in trditve anketirancev.
- Razpravljajte o lastnih izkušnjah v povezavi z Evropsko unijo.

Besedilo naj obsega 450 do 550 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Na kratko o EU

Evropska unija je edinstvena gospodarska in politična povezava 28 evropskih držav, ki skupaj obsegajo večji del evropske celine.

Začetki EU segajo v čas po drugi svetovni vojni. Prvi ukrepi so bili namenjeni gospodarskemu sodelovanju, saj države, ki med seboj trgujejo, postanejo gospodarsko odvisne druga od druge in je zato manjša verjetnost sporov. [...]

Zgolj gospodarska povezava je prerasla v politično organizacijo, ki ureja področja politik od podnebja, okolja in zdravja do zunanjih odnosov in varnosti, pravosodja in migracij. Odraz tega je sprememba imena leta 1993, ko se je Evropska gospodarska skupnost (EGS) preimenovala v Evropsko unijo (EU).

[...] Evropska unija že več kot petdeset let omogoča mir, stabilnost in blaginjo, dvignila je življenjski standard, uvedla je skupno evropsko valuto evro. Enotno valuto z vsemi njenimi prednostmi zdaj uporablja več kot 340 milijonov državljanov EU v 19 državah.

Z odpravo mejnega nadzora med državami EU je mogoče prosto potovati skoraj po vsej celini. Lažje se je tudi preseliti, zaposliti in potovati v drugo državo EU. Vsak državljan EU ima pravico, da se svobodno odloči, v kateri državi članici želi delati, študirati ali se upokojiti. Vsaka država članica mora pri zaposlovanju, socialni varnosti in obdavčitvi obravnavati državljane EU enako kot svoje državljane.

Gospodarski zagon v Evropski uniji daje enotni trg, ki omogoča prost pretok blaga, storitev in kapitala ter svobodno gibanje ljudi. EU želi v ogromni trg vključiti še druga področja, denimo energetiko, vednosti in znanja ter kapitalske trge, da bodo evropski državljani deležni vseh njegovih koristi.

[...] Evropski državljani sodelujejo v demokratičnem življenju Evropske unije: dajo svoje mnenje o politikah in ukrepih EU; predlagajo spremembe obstoječih ali nove politike; evropska državljanska pobuda je še močnejše opolnomočenje za sodelovanje državljanov o politikah EU, ki jih zadevajo; pošljejo lahko pritožbe in vprašanja v zvezi z uporabo prava EU. [...]

Vir: http://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_sl [10.12.2018], skrajšano.

Anketa:

Mladi o EU, brexitu in prihodnosti

Bodoči politiki, ki se udeležujejo razprav evropskih parlamentov, cenijo prav to, kar sedanji vse bolj postavljajo v negotovost.

*Maruša Slana, Klavdija Rutar,
Sanja Gornjec, Špela Bezjak*

Medtem ko se voditelji držav članic Evropske unije sestajajo na izrednih srečanjih in večinoma neenotno razpravljajo o rešitvah za »bolnika«, braseljski funkcionarji pa skoraj ubrano ponavljajo pomembnost bolj povezane EU za prihodnost, smo o tem, kaj jim pomeni ta »civilizacijska pridobitev«, vprašali mlade, ki se udeležujejo razprav evropskih mladinskih parlamentov. Bodoči politiki v EU cenijo prav to, kar sedanji vse bolj postavljajo v negotovost ...

Adriaan, Nizozemska:

»EU mi pomeni dvoje. Po eni strani nam omogoča večjo dostopnost do potovanj, dela v tujini in izobrazbe, v političnem smislu pa povezuje manjše države, ki lahko stopijo ob bok večjim, dominantnim, kot sta ZDA in Rusija.«

Alex, Francija:

»Tudi v moji državi živi veliko ljudi, ki bi radi izstopili iz EU, saj so nezadovoljni s stanjem v gospodarstvu in so v preteklosti živeli veliko bolje. Sama pa bi želela ostati ne samo Francozinja, temveč tudi Evropejka. Ni pravi

čas, da države članice izstopijo iz Unije, čeprav ne govorimo vedno istega jezika. Skupaj smo močnejši in lahko konkuriramo ZDA in Kitajski. EU ni samo politika, omogoča nam, da spoznavamo nove kulture, zato me žalosti, da naši nacionalni politiki v evropskem parlamentu vedno zagovarjajo samo lastne interese, ne pa tudi skupnih. Če delujemo le za lastno dobro in ne tudi za skupno, se spremembe v pravo smer težko zgodijo.«

Tim, Slovenija:

»Evropa bo boljša brez Angležev, saj so vedno zavirali integracijo, vedno so bili tisti, ki so bili proti vsemu in se bo EU zdaj lažje združila. Še posebno če bomo od zdaj do njih strožji. Osebo sem bil ob brexitu zelo žalosten. Ker je študij v VB¹ zelo drag, iščem štipendije in druge vire financiranja.«

Jure, Slovenija:

»Moja velika želja je študij v tujini. Po potrditvi brexita je moje sošolce in starejše učence naše srednje šole zaskrbelo, kako bo s študijem v Veliki Britaniji v prihodnosti. Najbrž bo za naslednje generacije pridobivanje dokumentacije precej zahtevnejše.«

Razvan, Belgija:

»Ker živim in študiram v Manchestru, sem bil po potrditvi brexita zelo žalosten, opazil sem tudi, da se Britanci na ulicah in podzemni železnici do tujcev vedejo drugače, so ksenofobični, pogosto ti dajo vedeti, da jim nisi všeč. Sicer v Londonu, ki je mednarodno mesto, tega ne opazim. Evropska unija je zame prostor, kjer sem državljani povsod, kamor pridem. Ideja Unije ni pomembna samo za nas, ampak vpliva na ves svet. Čas je, da se zabrišejo socialne meje in postanemo vsi enakopravni državljani sveta.«

Oskar, Slovenija:

»EU pomeni zagotovljeno prihodnost. Omogoča mi, na primer, izmenjavo v Franciji. Že zaradi programa Erasmus bom lahko lažje študiral. EU pomeni sodelovanje, spoznavanje in spoštovanje različnih kultur. Najprej sem Slovenec, potem pa sem absolutno Evropejec. Povezovanje v unijo je pomembno in upam, da bomo na koncu spoznali, da smo vsi samo ljudje.« ■

Razlaga besed:

¹ VB: Velika Britanija

Vir: <http://www.delo.si/svet/evropa/anketa-kaj-mladim-pomeni-eu.html> [10.12.2018].

Tema 2: EU in mladi

Naloga 2

Izkušnje mlade Evropejke

Napišite povzetek.

Situacija: Na omizju *Mladi in Evropska unija* ste sodelovali kot vodja delavnice, pri kateri ste se pogovarjali o možnostih pripravniškega dela oz. dela na splošno v Evropski uniji. V pisnem poročilu predstavite osebo, ki je delala pripravništvo v Bruslju.

Preberite intervju z Laro Devetak iz Bruslja, ki je bil objavljen na spletni strani revije *Moja Slovenija* (priloga 1).

Napišite **povzetek** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Povzemite glavne informacije iz intervjuja.
- Predstavite osebo Laro Devetak.
- Navedite njene nasvete, ki jih daje mladim o belgijski prestolnici.

Besedilo naj obsega 270 do 330 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Intervju: Lara Devetak iz Bruslja

Lara Devetak, Milijčanko¹, je pot iz tržaškega konca popeljala najprej v Ljubljano in nato v Bruselj, kjer je opravljala pripravništvo v pisarni slovenskega poslanca v Evropskem parlamentu Igorja Šoltesa.

Barbara Ferluga

Po končanem liceju Franceta Prešerna v Trstu se je Lara odločila za dodiplomski študij ekonomije na univerzi v Trstu. V sklopu programa Erasmus je opravila 10 mesecev študija tudi na Danskem in se navdušila nad tem, da bi podiplomski program opravila v tujini ali vsaj v sosednji državi. Odločila se je za mednarodni magistrski program IMB (International Master Programme in Business Administration), smer finance, na ekonomski fakulteti v Ljubljani. Med magistrskim študijem je istočasno opravila tečaj pri Area Science Park v Trstu, ki je slonel na evropskem projektiranju in možnosti evropskega financiranja projektov. Tam se je navdušila nad evropskimi vsebinami in napisala magistrsko nalogo o Evropski inovativni politiki ter obravnavala čezmejne programe sodelovanja med Italijo in Slovenijo.

Pripravništvo na evropskih institucijah

Naposled je Lara opravila šestmesečno pripravništvo na sedežu dežele Furlanije Julijske krajine v Bruslju, za kar je kot članica Zadrugne kraške banke zmagala na razpisu za štipendijo, ki jo pode-

ljuje Federacija Zadružnih bank dežele FJK.

Lara Devetak: »Na uradu skrbijo za stike med deželo FJK in evropskimi institucijami v Bruslju, raziskujejo priložnosti financiranja, imela sem priliko, da večkrat obiščem Evropski parlament, Komisijo, hodila sem na razna predavanja...« Sedež FJK pa ima to posebnost, da stoji prav nasproti slovenskega veleposlaništva v Bruslju. »Večkrat sem šla čez cesto na večerne dogodke, koncerte, tako sem spoznala tudi slovensko okolje. Ta preplet stikov in kultur mi je bil zelo zanimiv.«

Po končanem šestmesečnem pripravništvu je ostala v Bruslju in se tam učila francosko, kmalu pa so jo izbrali za pripravnico v pisarni slovenskega poslanca Igorja Šoltesa, ki pripada Skupini Zelenih. »Zanimivo je, ker doživljaš parlament direktno, vidiš, kako pride do zakonov, slediš postopkom soodločanja, spoznaš delovanje raznih odborov...« Čeprav Lara nima slovenskega državljanstva (pred kratkim je začela postopek za pridobitev), ji to ni predstavljalo težav, ravno obratno: poznavanja italijanskega jezika in kulture ji je prišlo prav, saj je lahko prispevala pisarni nove vidike in pristope v zvezi s čezmejnimi

sodelovanjem, t. i. zelenim turizmom, okoljevarstvom in trajnostnim razvojem.

Je v tujini za mlade več možnosti?

Odvisno od želja, perspektiv in ambicij posameznika. Lara ne ve, ali bi za vedno ostala v tujini. Zaenkrat pa je prepričana, da bi jo zanimalo delati v veliki mednarodni organizaciji, kot so na primer evropske institucije v Bruslju, Luksemburgu ali Frankfurtu, kjer ima sedež Evropska centralna banka. »Ker me to zanima, nimam drugih možnosti, kakor zaenkrat ostati tu, sicer pa so mi vseč potovanja, novi izzivi in spoznavati nove ljudi. V tem trenutku imam občutek, da imam tu več možnosti, kasneje pa se bom morda vseeno vrnila domov. Puščam pa si odprta vrata tudi glede drugih možnosti v tujini.«

Lara vsakemu mlademu svetuje, naj se odpravi v tujino vsaj za nekaj mesecev, saj je to zelo bogata izkušnja. »Spoznaš novo kulturo, nov delovni kontekst, nekaj drugačnega od tega, kar imaš doma.« Z izkušnjo v Bruslju pa je bila zadovoljna tudi zaradi tega, ker se lahko tam v prvi osebi poglobi v evropske zadeve: »Čeprav se večkrat ne zavedamo, to, kar odločijo v Bruslju, neposredno vpli-

va na nas. O tem smo pa pre malo ozaveščeni in šele tu sem tudi sama spoznala ta evropski vpliv.«

Teden dni od eksplozije na letališču in podzemni železnici Maelbeek

Pol Bruslja se vsako jutro premika s podzemno železnico, pravi Lara. Pred približno tednom dni, ko so mesto pretresle eksplozije na postaji Maelbeek in na letališču, je Lara stala prav na tisti postaji, 15 minut pred eksplozijo. »Kot vsak dan sem izstopila iz železnice, k sreči sem prispela do Parlamenta, preden bi izvedela za tragične novice. Ko sem vstopila v urad, so me kolegi obvestili ...«

»Ko sem prišla lani poleti v Bruselj, je bilo mesto drugačno. Že takrat je bilo precej policije in

vojakov na ulicah, še posebej v evropski četrti. A ne toliko, kakor zdaj, ko se ne počutiš več tako varnega. Vzdušje ni prijetno. Preden se zvečer odpraviš v kino, dvakrat pomisliš, marsikdo gre raje z avtobusom, kakor s podzemno železnico. Upam pa, da je to le faza, ki bo kmalu mimo, vsekakor pa se Bruselj kot mesto ni ustavilo, še vedno se premika. Sicer pa sem glede tega nekoliko fatalist ... če je usoda, je usoda. Moramo iti naprej, ne smemo se odreči življenju. Če živiš v strahu, je to najslabše.«

Bruselj kot večkulturno mesto, mešanica jezikov in kultur ...

»Bruselj je mesto, ki ima več duš. Srečaš prebivalce evropske četrti, Belgijce, Flamce, Valonce, tuj-

ce, arabsko in afriško skupnost, Turke, priseljence ... Vsaka četrt je drugačna, ko se sprehajaš po mestu. Ker je veliko tujcev, se tu počutiš doma, predvsem z vsemi tistimi, ki delajo na evropskih institucijah in v organizacijah okrog njih, ti so bolj odprti in nagnjeni k socializiranju. Tu je pa tudi veliko lepih lokalov, dobrih restavracij in lahko uživaš. Poleg tega pa ima Bruselj centralno pozicijo in lahko veliko potuješ, saj je vse relativno blizu, recimo Pariz, London, Amsterdam ...« ■

Vir: <http://www.slovinci.si/intervju-lara-devetak-iz-bruslja/> [10.12.2018].

Razlaga besed:

¹ Milje: kraj pri Trstu

Tema 3: Družba in generacije

Naloga 1

Človek kot družabno socialno bitje

Napišite mnenjski govor.

Situacija: Kot član/članica uredniškega odbora šolskega časopisa ste dobili nalogo, da ob srečanju sociološkega društva intervjuvate profesorja psihologije, ki je s skupino psihologov prišel do izsledkov, da samota v sodobnem svetu ni ravno zaželena stvar. Pod vtisom tega pogovora pripravite mnenjski govor z naslovom *Človek kot družabno socialno bitje* za prireditev ob koncu šolskega leta.

Preberite besedilo Irene Štaudohar *Samota in kreativnost: sami v sebi*, ki je bilo 2. oktobra 2011 objavljeno na spletni strani dnevnika *Delo* (priloga 1).

Napišite **mnenjski govor** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Opišite, kaj je za avtorico priloženega besedila samota.
- Pojasnite povezavo med človekom – družabnim socialnim bitjem, ki vse življenje potrebuje podporo in pozornost drugih, in posameznikovo potrebo, da včasih pobegne iz vsakdanjika.
- Utemeljite, v kolikšni meri omogoča samota izjemne trenutke in kaj je tisto, kar v posameznikovem življenju res igra veliko vlogo in ga osrečuje.
- Pozovite poslušalke in poslušalce k premišljenemu oblikovanju osebnega življenja v družbi z drugimi.

Besedilo naj obsega 450 do 550 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Samota in kreativnost: sami v sebi

Samota v sodobnem svetu ni ravno zaželena stvar. Pred njo je samo še slab šef.

Irena Štaudohar

Kadar gremo v kino sami, film gledamo drugače kot takrat, ko smo še z nekom. Če je nekdo z nami, se ves čas sprašujemo, kaj si misli o filmu in kako se bomo z njim o filmski zgodbi pogovarjali na poti domov. Če pa smo sami, so naša čustva in miselna pozornost osredotočeni predvsem na dogajanje na platnu.

Ko smo skupaj z ljudmi, pravijo znanstveniki, delamo več stvari hkrati in smo hote ali nehote osredotočeni na razmišljanje ali dejanja drugih. Kadar smo sami, pa pustimo, da naše misli prosto letijo, gredo po svoje in lažje se osredotočamo na refleksijo lastnih misli. Nekako bolj smo v sebi.

Naši spomini na to, kar smo izkusili, ko smo bili sami, trajajo dlje in so bolj natančni kot takrat, kadar nekaj doživimo skupaj z drugimi. Če smo sami, namreč bolje opazujemo in smo pozorni na več stvari. [...]

Raziskave dokazujejo, da so ljudje, ki so dlje časa sami, veliko bolj sočutni do drugih. Kar je v bistvu paradoks, saj bi predvidevali, da so tisti, ki so ves čas z ljudmi, pozornejši do čustev sočloveka.

Pa ni tako; samota nas veliko več nauči o občutljivosti kot družba. Živimo v kulturi, v kateri verjamemo, da medsebojni odnosi zagotavljajo odgovor na prav vsako obliko nesreče ali stresa, in ljudje težko verjamejo, da je prav samota včasih najboljša emocionalna samopomoč.

[...]

V vsakdanjem življenju se srečujemo s posamezniki, s katerimi sicer nimamo globljih odnosov, a vendar srečevanja z njimi postanejo majhen del naše identitete. Sosed, poštar, prodajalke ... vse to so naši znanci, s katerimi vsak dan poklepetamo, a vendar o njih ne vemo nič. Vendar pa, če katerega od njih nekega dne ni več, za nekaj časa občutimo celo izgubo. Navadili smo se nanje, pravimo, in to, kar pogrešamo, je varen življenjski vzorec, navada. Takšni odnosi v našem življenju igrajo zelo pomembno vlogo, četudi se tega ne zavedamo. Ljudje imajo radi občutek, da pripadajo družbi.

[...]

Prav tako trenutki »integracije« različnih misli nastajajo, kadar spimo. Ko imamo na primer kako težavo, za katero ne najdemo rešitve, nas že stara modrost uči, da

je stvari najbolje prespati in potem se zjutraj že nekako pojavi rešitev oziroma odgovor. Kar je res. Umetniki, predvsem pisatelji poznajo občutek, kako se jim nekatere zgodbe, ki so zvečer še zapletene in brez povezav, zjutraj sestavijo v logično celoto.

Pri učenju pa je znano, da si snov, ki se jo učimo tik pred spanjem, lažje zapomnimo. Za to, da v spanju integriramo nekatera miselna in čustvena doživetja in ideje, nekateri krivijo sanje, ki povezujejo naše pretekle in sedanje izkušnje. Zdi se, da so sanje vedno zunaj nekega ustaljenega časovnega tira, saj ves čas mešajo čustveno pomembne trenutke iz preteklosti in sedanjosti oziroma iz prejšnjega dneva.

[...]

Vsi imamo svoj notranji fantazijski svet, vprašanje pa je, koliko ga izkoriščamo in razvijamo. Zanimivo je, da se je domišljija najbolj razvijala pri tistih ustvarjalnih in nadarjenih ljudeh, ki so bili zaradi različnih razlogov kot otroci veliko sami. Takšni otroci imajo bogat notranji svet, ki včasih rabi tudi za to, da se vanj umaknejo iz nesrečne realnosti, a vendar ta domišljjski svet lahko postane baza za kasnejše kreativne dosežke.

Tisti, ki so bili kot otroci veliko sami ali žalostni, veliko pogosteje razvijejo intenzivno sočustvovanje do drugih ljudi. »Občutek, da si zavržen, nas naredi pozornejši na obnašanje drugih. Otroci se nauči recimo že vnaprej predvidevati, kaj bo kdo naredil, razbirati in prepoznavati njegova čustva tudi zato, da bo znal odreagirati na nepredvidljiva obnašanja odraslih, da ga ti ne bodo kaznovali ali prizadeli, na primer.«

[...]

Dogodki v zgodnjem otroštvu,
podedovani talenti, različne

možnosti, razlike v značaju ter mnogi drugi vzroki lahko vplivajo na to, ali se posameznik, da bi našel smisel življenja, obrne k drugim ljudem ali k samoti. Sposobnost, da zna človek biti sam, je velika dobrina, ki vzpodbuja radovednost, učenje, razmišljanje, inovacije, spremembo in to, da ostajamo v stiku s svojo notranjo domišljijo. Psihatri ugotavljajo, da z leti želja po samoti postaja vedno večja.

[...]

Popolna sreča, oceansko občutje harmonije med notranjim in zunanjim svetom, se zgodi le nekaterim in le včasih. Človek ves čas išče srečo, ki je zasnovana tako, da se mu ves čas izmika; a vendar so najsrečnejši tisti, ki so sposobni obojega – intenzivnih čustev z ljudmi in uživanja v samoti. ■

Vir: <http://www.delo.si/zgodbe/sobotnapriloga/samota-in-kreativnost-sami-v-sebi.html> [10.12.2018], skrajšano.

Tema 3: Družba in generacije

Naloga 2

Odnos med generacijami

Napišite povzetek.

Situacija: Šolski časopis za višješolce organizira delavnico na temo odnosov med generacijami. Pripravite se na vodenje ene od delavnic, in sicer tako, da se poglobite v temo ob spletnem članku o odnosih med starimi starši in vnuki.

Preberite besedilo Elene Kecman z naslovom *Odnos med starimi starši in vnuki je neprecenljiv in obojestranski*, ki je bilo objavljeno na spletni strani *club-prima.si* (priloga 1).

Napišite **povzetek** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Povzemite glavne točke besedila.
- Navedite v besedilu omenjene nasvete v odnosu stari starši – vnuki.
- Predstavite avtoričine teze, ki naj bi pomagale starim staršem pri stiku z vnuki.

Besedilo naj obsega 270 do 330 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Odnos med starimi starši in vnuki je neprecenljiv in obojestranski

Elena Kecman, univ. dipl. pedagoginja in spec. psihoterapije

Medsebojni odnosi so za vsakogar od nas zelo pomembni. Ljudje smo socialna bitja in potrebujemo bližino drugih ljudi. Potrebujemo ljubezen in občutek pripadnosti, ki ga dobimo od svojih najbližjih: staršev, starih staršev, otrok, partnerjev, sorodnikov, prijateljev.

Pri otrocih je potreba po bližini še močnejša, potrebni so ljubezni ljudi, s katerimi preživljajo večino svojega časa, odnosi med njimi pa vplivajo na razvoj njihove osebnosti. Boljši ko so, boljše so otrokove izkušnje, le-te pa pomagajo graditi pozitiven pogled na ljudi in življenje nasploh. Vplivajo na kakovost otrokovega življenja zdaj in v prihodnosti (v njegovi odrasli dobi).

Čas, ki ga otrok preživi z babico in dedkom, je lahko ena njegovih najdragocenejših življenjskih izkušenj. Če družine živijo blizu, je dobro, da se otrok druži s starimi starši in jih pogosto videva. Ne smemo pa pozabiti, da je otrok v prvi vrsti otrok svojih staršev in da želi največ časa preživeti z njimi in oni z njim. Stari starši ne bi smeli prevzemati vloge staršev, razen ko je to nujno potrebno.

Otroka ne smemo vpletati v slabe in nerazrešene odnose med odraslimi

Kakšen bo odnos med vnuki in starimi starši, je odvisno od otrokovih staršev, starih staršev in njihovega medsebojnega razumevanja. Medsebojni odnosi vplivajo na otrokov razvoj, na to, kakšen je zdaj in kakšen bo, ko odraste. Zato je zelo pomembno, da so odnosi med starši otrok in starimi starši dobri in korektni.

Kdaj so medsebojni odnosi korektni? Takrat, ko je prisotno medsebojno spoštovanje. Normalno je, da v vsakem odnosu pride do konfliktov, slabih izkušenj in včasih celo zamer, kljub temu pa je potrebno do vsake osebe vzpostaviti spoštljiv odnos.

Ker so otroci naše zrcalo, ker sprejemajo vase naše vedenje in naša prepričanja, je zelo pomembno, kakšen odnos imajo otrokovi starši in stari starši med seboj. Starši lahko pripomorejo k temu, da se odnosi krepijo in da otrok z veseljem preživlja čas s starimi starši. Zavedati se moramo, da z izražanjem svojega mnenja o drugih ljudeh zelo vplivamo na otrokovo mnenje in videnje tega sveta. Zato moramo odrasli paziti, kaj govorimo in se vsakič, še posebej, ko gre za negativno mnenje, vprašati, kaj bomo pridobili (mi in otrok) s tem, ko to mnenje delimo. Ko o tem razmislimo, velikokrat ugotovimo, da ne pridobimo ničesar, razen mogoče nekaj minutnega olajšanja. Ugotovimo, da takšno izražanje mnenja ni potrebno.

Pomembno je, da otrok začuti spoštovanje, ki ga imamo do soljudi, še posebej do svojih bližnjih. Neprijetne in nerazrešene stvari raje zadržimo pred otrokom in jih rešujemo odrasli med seboj. Otrok ni potrebno vpletati v nerazrešene odnose.

Starši – otrok – stari starši

Dobro je, da starši otroka pustijo, da zgradi svoj lasten odnos z babicami in dedki in mu ne dajejo preveč napotkov v zvezi s tem. Enako velja za odnos otrokovih staršev do starih staršev: čim manj vmešavanja, razen ko gre za res slab vpliv na otroka, ki bi imel lahko dolgotrajne posledice.

Stari starši dajejo vnukom veliko lepega: ljubezen, preživljanje skupnega časa, skupne dejavnosti, kot so igranje in zabava. Pogosto pa otroci od njih dobivajo tudi tisto, kar jim starši omejujejo: več sladkarij, več risank, video-igric, skratka, več določenega uživanja, pri katerem so starši bolj pazljivi.

Pri starih starših meje niso postavljene vedno tako strogo kot pri starših, zato lahko tudi zaradi takih različnih pogledov pride do konfliktov. Vendar glede na to, da je otrok pri starih starših le občasno, ni s tem nič narobe, otrok se hitro vrne v stari ritem. Seveda morajo starši pri tem vložiti določen čas in tudi napor, da se otrokovo vedenje in še posebej njegove zahteve vrnejo na »stare tire«. Zato je dobro, da se tudi stari starši potrudijo razumeti skrb staršev in se ne vmešavajo v njihov način vzgoje. Če vidijo, da imajo starši težave, jih lahko vprašajo: »Ti lahko pomagam?«, »Vidim, da ti je težko. Potrebuješ pomoč?«. To pomeni, da morajo pri njih dobiti »dovoljenje«, saj so starši osebe, ki so otroku najpomembnejše, zato o tem odločajo oni. Če bodo stari starši ravnali tako, bodo preprečili medsebojne konflikte in bodo po vsej verjetnosti tudi dobili »zeleno luč«, da izrazijo svoje mnenje, tudi kaj spremenijo in s tem pomagajo.

Če imajo otroci bolj malo stikov s starimi starši, so ti stiki še vedno zelo pomembni in včasih prav zato tudi bolj kakovostni. Če stari starši želijo preživeti z vnukom več časa, je dobro, da to željo jasno izrazijo. Če to naredijo na prijazen način, je velika verjetnost, da bodo starši otroka z veseljem za kakšen dan odpeljali k babici in dedku. Če so starši preveč zasedeni ali pa živijo daleč od starih staršev, lahko svojim otrokom z lepimi zgodbami o starih starših in rednim stikom preko telefona in interneta pomagajo pri grajenju dobrega odnosa. Kljub oddaljenosti se še vedno lahko zgradi trdna vez med vnuki in starimi starši, zato je dobro, da se oboji potrudijo in ohranjajo stik tudi na daljavo.

Sklep

Odnos med starimi starši in vnuki je neprecenljiv in obojestranski. Tako kot vnuki od starih staršev, tudi stari starši od svojih vnukov dobijo zelo veliko. Pozitivna otroška energija daje starim staršem nov življenjski zagon, zato je dobro, da se ji prepustijo in pri tem uživajo. Če pride do težav, je dobro sproti iskati rešitve in če se le da, na ustvarjalen način ter s pogovori z vnuki, njegovimi starši in tudi drugimi mladimi družinami. S povezovanjem in spoznavanjem mlajše generacije bodo lažje razumeli tudi svoje otroke in vnuke, njihova stališča in vrednote. S tem se bo povezanost med njimi še bolj utrdila, kar bo vplivalo na izboljšanje odnosov in medsebojno spoštovanje ter ljubezen.

Vir: <http://club-prima.si/odnosi-v-druzini-starsi-otrok-stari-starsi/> [10.12.2018].

